

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-079
назди Институди фалсафа, сиёсатшиносӣ
ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

ТАҚРИЗ

**ба автореферати диссертатсияи Ҷабборӣ Насиба Ҷаббор дар мавзуи
«Хусусиятҳои асосии татбиқи сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»
барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси
23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ**

Татбиқи сиёсати гендерӣ дар Тоҷикистони муосир ва дар кадом марҳилаи рушд қарор доштани он яке аз масъалаҳои доманадор ва баҳсталаби илмӣ мебошад. Автореферат ба диссертатсияи Ҷабборӣ Насиба Ҷаббор дар мавзуи «Хусусиятҳои асосии татбиқи сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» яке аз рисолаҳои илмӣ мебошанд, ки ба масъалаи таҳқиқи сиёсати гендерии замони соҳибистиклолӣ бахшида шудааст.

Автореферати диссертатсия аз қисматҳои зерин иборат аст: муқаддима, тавсифи умумии тадқиқот, қисмҳои асосии тадқиқот, хулоса ва фехристи интишороти доктринаи дарёфти дараҷаи илмӣ.

Дар муқаддимаи автореферат мубрами мавзуи тадқиқот, сатҳи тадқиқи мавзӯ ва робитаи тадқиқот бо барномаҳои мавзуи илмӣ муайян гардидаанд.

Ба андешаи муаллиф мубрами тадқиқи мавзӯ бо татбиқи сиёсати гендерӣ дар Тоҷикистон бо чараҳои навсозии ҷомеа, ташаккули муносибатҳои пешрафта ва дар як саф ҷой доштани он бо кишварҳои мутараққии ҷаҳонӣ пайваста мебошад. Тоҷикистони соҳибистиклол, демократӣ ва дунявӣ, ки мавқеи устувор дар ҷомеаи ҷаҳонӣ пайдо кардааст, саъй дорад дар чараҳои рушди ҷаҳонӣ нақши пешбаранда дошта бошад. Дар ин замина, кишвар ба яке аз фаъолтарин субъектҳои муносибатҳои байналмилалӣ табдил ёфта, пайваста талош менамояд, ки дар раванди ҳамгирӣ ва ҳамкории глобалӣ нақши муассирро амалӣ созад.

Дараҷаи тадқиқи мавзуи илмӣ вобаста ба маводҳои тадқиқотии ба раванди омодагӣ ва навиштани рисола ҷалбгардида муайян мегардад, ки баъзе аз адабиёт аз ҷониби муаллиф дар автореферат ба таври мушаххас таҳлил ёфтанд. Асарҳои олимони Ғарб - поягузори таълимот дар бораи муносибатҳои гендерӣ ба

монанди С. Бовуар, Р. Коннелл, В. Брайсон, Л. Таттл, М. Фуко, С. Уолби, муҳаққиқони рус ба мисли Е.Е. Агафонова, Е.В. Ануфриева, Г.А. Елникова, М.Р. Калинина, Т.И. Колмакова, Т.А. Ладикина, О.А. Воронина ва таҳқиқотчиёни Тоҷикистон аз зумраи З.М. Усмонова, Х. Содикзода, З.Ш. Юсупова, М.Ҳ. Негматуллоева, В.М. Мирзоева, Н.Т. Нурулло-Ходжаева, Г.Ҳ. Муҳаббатова, С.Н. Туйчиева, М.Ф. Зикриёева, С. Қосимова, В.Р. Исмоилова дар навиштани рисола истифода шуданд.

Дар қисмати «Тавсифи умумии тадқиқот» объект, предмет, мақсад, вазифа фарзия ва дигар нишондодҳои тадқиқот муайян гардидааст. Ба сифати объекти тадқиқот татбиқи сиёсати гендерӣ дар Тоҷикистони муосир баромад мекунад, ки заминаҳои ташаккул, хусусиятҳои фарогирӣ ва натиҷаҳои онро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амиқ месозад.

Ҳадафи асосии диссертатсия аз ҷониби муаллиф ҳамчун таҳлили муайян намудани хусусиятҳои асосӣ ва самтҳои татбиқи сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Вазифаҳои кори илмӣ дар чунин шакл маълум шуданд: таҳқиқи масъалаҳои муносибатҳои гендерӣ ва тамоюлҳои инкишофи он; муайян намудани ҷанбаҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи сиёсати гендерӣ; таҳқиқи заминаҳои амалии татбиқи сиёсати гендерӣ дар замони муосир; муайян намудани заминаҳои асосии ташаккули сиёсати гендерӣ дар Тоҷикистон; баррасии раванди татбиқи сиёсати гендерӣ ва асосҳои ҳукукии татбиқи он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон; ошкор сохтани татбиқи институтсионалии (ниҳодии) сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муайян намудани дурнамои инкишофи он.

Навгониҳои илмӣ тадқиқот бо бори нахуст таҳқиқи масъалаҳои муносибатҳои гендерӣ ва тамоюлҳои инкишофи он мавриди таҳқиқи илмӣ қарор гирифтааст; ҷанбаҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи сиёсати гендерӣ муайян гардида, мафҳум, моҳият ва хусусиятҳои сиёсати гендерӣ ошкор шудааст; заминаҳои амалии татбиқи сиёсати гендерӣ дар замони муосир таҳқиқ гардидааст; заминаҳои асосии ташаккули сиёсати гендерӣ дар Тоҷикистон муайян гардида, аз нигоҳи инкишофи таърихӣ ва ташаккули муносибатҳои гендерӣ дар замони шуравӣ ва муосир тасниф шудааст; татбиқи сиёсати гендерӣ ва заминаҳои ҳукукии он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқ шуда, самтҳои асосии он дар сиёсати давлатӣ муайян гардидаанд; татбиқи ниҳодии сиёсати гендерӣ ва дурнамои рушди он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян шудааст.

Дар қисмати «Қисмҳои асосии тадқиқот» маълумоти мухтасар оид ба бобҳо ва зербобҳои диссертатсия оварда шудааст.

Дар боби аввали кори илмӣ «Асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи сиёсати гендерӣ» муаллиф бештар ба масъалаҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи модернизатсияи сиёсӣ таваҷҷуҳ зоҳир намуда, дар асоси таҳлили асарҳои муҳаққиқони гуногун андешаҳо ва хулосаҳои илмӣ худро тақвият медиҳад. Дар боби мазкур оид ба андешаҳои мутафаккирони мухталиф оид ба масъалаи гендерӣ, дар бораи муборизаи занон барои ҳуқуқҳои сиёсии бар асоси шаҳрвандӣ, таҳқиқоти гендерӣ ва ташаккули мактабҳои таҳқиқотии аврупоӣ ва амрикоӣ маълумот дода мешавад. Инчунин дар боби мазкур оид ба истифодаи мафҳумҳои гуногун дар муайян кардани моҳияти сиёсати давлатӣ ба мисли «сиёсат ба манфиати занон», «сиёсати давлатӣ нисбати занон», «сиёсати занон» ва «сиёсат нисбат ба зан» шаҳр дода шудааст.

Боби дуюми рисолаи диссертатсионӣ «Сиёсати гендерӣ ва заминаҳои татбиқи амалии он» масъалаҳои таҳқиқи татбиқи сиёсати гендерӣ ва дастовардҳои онро дар мисоли замони шуравӣ ва соҳибхиттиёрии Тоҷикистон ва қомебиҳои кишварҳои гуногун дар бар мегирад. Муаллиф дар ин боб тавонистааст, ки заминаҳои ташаккул ва татбиқи сиёсати гендерӣ ва хусусиятҳои онро ошкор намуда, раванди инкишофи қомеаро роҷеъ ба ҳолатҳои инкишофи таърихӣ муайян созад. Қараёни татбиқи бо сиёсати давлатии Тоҷикистон барои муҳайё сохтани фаъолияти озоди шаҳрвандон дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти қамъиятӣ равона гардида, бо мақсади таъмини баробарии гендерӣ, таҳкими муносибатҳои гендерӣ, бартарафсозии зӯрварӣ дар оила, эҳтиромгузори нисбати зан, муқаддас ҳисобидани оила, ҳифз намудани оила, модарӣ ва тифл, тоифаи қамҳимояи қомеа эътироф кардани зан ва ҳифзи ҳуқуқҳои зан дар шакли ниҳодӣ ва дар низоми қонунгузори татбиқ карда мешавад.

Боби сеюми диссертатсия – «Хусусиятҳои ташаккул ва қамтҳои асосии татбиқи сиёсати гендерӣ дар Қумҳурии Тоҷикистон» аз қониби муаллиф оварда мешавад, ки хусусияти сиёсати гендерӣ дар он аст, ки тадбирҳои дар ин қамт ба фароҳам овардани заминаҳои меъёрии ҳуқуқӣ барои таъмини баробарии гендерӣ, таҳия, қабул ва татбиқи санадҳои барномавӣ дар сатҳи давлатӣ, инчунин ташкили қорабиниҳо барои парвариш ва ташаккул додани андешаи қомеа дар робита ба боло бурдани мақом ва нақши зан дар қомеа ниғаронида шудаанд, самаранокии ин сиёсатро таъмин намуданд. Ба

андешаи диссертант монеаҳо дар фаъолгардии нақши занон дар ҷомеа бештар бо масъалаи муносибат ба зан зоҳир мегардад. Қолабҳои мавҷудаи асримиёнагӣ дар афкори баъзе одамон нисбати нақши зан дар ҷомеа ва ба зан ҳамчун ашё муносибат намуда, ҳуқуқу манфиатҳои ӯро дар назар нагирифтани ва надодани имконият ба рушди минбаъдаи зан монеахоро дар раванди фаъолгардии онҳо ба миён меорад.

Дар ҳулосаи кори илмӣ натиҷаҳои асосии илмӣ тадқиқот ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии тадқиқот оварда шуданд. Муаллиф масъалаи татбиқи сиёсати давлатиро дар самти таъмини муносибатҳои иҷтимоӣ, ки бештар бо масъалаҳои миллӣ, динӣ, таъмини суботи сиёсӣ, ташаккули соҳаи сиёсати иҷтимоӣ, рушди иқтисодӣ, баробарии гендерӣ ва ғайра алоқаманд мебошад, муҳим медонад.

Дар натиҷаи таҳқиқи масъалаҳои баробарии гендерӣ ва хусусиятҳои татбиқи сиёсати гендерӣ ҳулосабарориҳои илмиро диссертант бо тавсияҳои ҳосияти амалидошта пешниҳод менамояд. Ба андешаи диссертант татбиқи унсурҳои баробарии гендерӣ набояд ҳамчун нусхабардории таҷрибаи ғарбӣ, балки дар асоси шароити мушаххаси таърихӣ рушди Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ бояд сурат гирад. Аз ин рӯ, раванди ташкил ва татбиқи сиёсати гендерии давлатӣ бо истифодаи таҷрибаи мусбати гузаштаи мо, асосҳои фарҳанги миллӣ, арзишҳои сиёсии ташаккулфтои замони истиқлол зарур медонад.

Автореферати диссертатсияи номзодии Ҷабборӣ Насиба Ҷаббор дар мавзӯи «Хусусиятҳои асосии татбиқи сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» яке аз тадқиқотҳои илмиву таҳассусии байтмомрасида ба ҳисоб меравад ва дар асоси натиҷаҳои он заминаҳои назариявӣ дастовардҳои илмӣ ҳосил мегардад. Лекин бо баробари ҷой доштани музаффариятҳо дар автореферати диссертатсияи номзодии Н.Ҷ. Ҷабборӣ камбудихо ба назар мерасад, ки чунин ишора мешавад:

1. Дар автореферат оид ба низоми татбиқи муносибатҳои гендерӣ дар қонунгузори Тоҷикистон оварда шудааст, лекин нақши институтҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ баррасӣ нагардиданд. Тадқиқи ин масъала ба андешаи мо дар автореферат муҳим буд, зеро нақши институтҳои давлативу ҷамъиятӣ ҳамчун механизмҳои татбиқсозандаи сиёсати гендерӣ хеле назаррас аст.
2. Аз рӯи автореферат маълум мешавад, ки дар боби сеюми диссертатсия ба масъалаҳои назариявӣ бештар аҳамият дода шудааст. Дуруст мебуд, агар диссертант ба масъалаҳои амалӣ аҳамият дода, барои тақвият додани андешаҳои худ мисолҳои воқеӣ пешниҳод менамуд.

Бояд иқрор шуд, ки камбудии мавҷуда арзиши илмӣ авторефератро коста намесозанд ва ба мазмуни умумӣ он таъсир намерасонанд. Автореферат мутобиқи талаботи КОА-и Ҷумҳурии Тоҷикистон омода гардидааст ва кори мустақили муаллиф ба ҳисоб меравад. Барои рушди кишвар ва беҳбудии ояндаи он аҳамияти амалӣ дорад.

Ҳамин тариқ, автореферати диссертатсияи номзадии Ҷабборӣ Насиба Ҷаббор дар мавзуи «Хусусиятҳои асосии татбиқи сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба талабот ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори соҳиб гардидан ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

**Доктори илмҳои таърих, профессор,
мудир кафедраи таърихи умумӣ
МДТ “ДДХ ба номи
академик Бобочон Ғафуров”**

Аюбов А.Р.

**Ҷумҳурии Тоҷикистон,
735700, ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1
Тел.: (992) 927090665
E-mail: abdujalom-l@mail.ru**

**Имзои Аюбов А.Р.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси МДТ “ДДХ ба номи
академик Бобочон Ғафуров”**

Сайдуллозода З.С.

28.10.2025